

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീമാൻ വേംകടനാഥാർയഃ കവിതാർക്കികകേസരീ |

വേദാന്താചാർയവർയോ മേ സന്നിധത്താം സദാ ഹൃദി ||

|| ഉദ്ധവ ഗീതാ - സപ്തദശോഽധ്യായഃ ||

This document* has been prepared by

Sunder Kidambi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness *śrīmad āṇḍavan* of *śrīraṅgam*

---

*This was typeset using skt and Hellingman's T_EX for Malayalam.

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

॥ ഉദ്ധവ ഗീതാ - സപ്തദശോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീഉദ്ധവ ഉവാച

കതി തത്ത്വാനി വിശേഷ സഞ്ചയാതാന്യുഷിഭിഃ പ്രഭോ |
നവൈകാദശ പഞ്ച ത്രീണ്യാത്ഥ ത്വമിഹ ശുശ്രൂമ || 17.1 ||

കേചിത് ഷഡ്വിംശതിം പ്രാഹുരപരേ പഞ്ചവിംശതിം |
സപ്തൈകേ നവ ഷട് കേചിച്ചത്വാർയേകാദശാപരേ || 17.2 ||

കേചിത് സപ്തദശ പ്രാഹുഃ ഷോഡശൈകേ ത്രയോദശ |
ഏതാവത്ഥം ഹി സംഖ്യാനാമ്യുഷയോ യദിവക്ഷയാ |
ഗായന്തി പൃഥഗായുഷ്മന്നിദം നോ വക്തുമർഹസി || 17.3 ||

ശ്രീഭഗവാനുവാച

യുക്തം ച സന്തി സർവ്വത്ര ഭാഷന്തേ ബ്രാഹ്മണാ യഥാ |
മായാം മദീയാമുദ്ഗൃഹ്യ വദതാം കിം നു ദുർഘടം || 17.4 ||

നൈതദേവം യഥാഽഽത്ഥ ത്വം യദഹം വച്ഛി തത്ത്വമാ |
ഏവം വിവദതാം ഹേതും ശക്തയോ മേ ദുരത്യയാഃ || 17.5 ||

യാസാം വൃതികരാദാസീദ് വികൽപോ വദതാം പദം |
പ്രാപ്തേ ശമദമേഽപ്യേതി വാദസ്തമനുശാമ്യതി || 17.6 ||

പരസ്പരാനുപ്രവേശാത് തത്ത്വാനാം പുരുഷർഷഭ |
പൗർവ്വാപര്യപ്രസംഖ്യാനം യഥാ വക്തൂർവ്വിവക്ഷിതം || 17.7 ||

ഏകസ്മിന്നപി ദൃശ്യന്തേ പ്രവിഷ്ടാനീതരാണി ച |
പൂർവ്വസ്മിൻ വാ പരസ്മിൻ വാ തത്ത്വേ തത്ത്വാനി സർവ്വശഃ || 17.8 ||

പൗർവ്വാപര്യമതോഽമീഷാം പ്രസംഖ്യാനമഭീപ്സതാം |
യഥാ വിവിക്തം യദക്രതം ഗൃഹ്ണീമോ യുക്തിസംഭവാത് || 17.9 ||

അന്നാദ്യവിദ്യായുക്തസ്യ പുരുഷസ്യാത്മവേദനം |
സ്വതോ ന സംഭവാദന്യസ്തത്ത്വജ്ഞോ ജ്ഞാനദോ ഭവേത് || 17.10 ||

പുരുഷേശ്വരയോരത്ര ന വൈലക്ഷണ്യമബപി |
തദന്യകൽപനാപാർത്ഥാ ജ്ഞാനം ച പ്രകൃതേർഗ്ഗുണഃ || 17.11 ||

പ്രകൃതിർഗ്ഗുണസാമ്യം വൈ പ്രകൃതേർന്നാത്മനോ ഗുണാഃ |
സത്ത്വം രജസ്തമ ഇതി സ്ഥിത്യുത്പത്യന്തഹേതവഃ || 17.12 ||

സത്ത്വം ജ്ഞാനം രജഃ കർമ്മ തമോജ്ഞാനമിഹോച്യതേ |
ഗുണവ്യതികരഃ കാലഃ സ്വഭാവഃ സൂത്രമേവ ച || 17.13 ||

പുരുഷഃ പ്രകൃതിർവ്യക്തമഹംകാരോ നഭോനിലഃ |
ജ്യോതിരാപഃ ക്ഷിതിരിതി തത്ത്വാന്യുക്താനി മേ നവ || 17.14 ||

ശ്രോത്രം ത്വഗ് ദർശനം ശ്രോണോ ജിഹ്വേതി ജ്ഞാനശക്തയഃ |
വാക്പാണ്യുപസ്ഥപായംശ്രീഃ കർമ്മാണ്യംഗോഭയം മനഃ || 17.15 ||

ശബ്ദഃ സ്പർശോ രസോ ഗന്ധോ രൂപം ചേത്യർത്ഥജാതയഃ |
ഗത്യുക്ത്യുത്സർഗ്ഗശിൽപാനി കർമ്മായതനസിദ്ധയഃ || 17.16 ||

സർഗ്ഗാദൗ പ്രകൃതിർഹൃസ്യ കാർയകാരണരൂപിണീ |
സത്ത്വാദിഭിർഗ്ഗുണൈർഭൂതേ പുരുഷോഽവ്യക്ത ഇക്ഷതേ || 17.17 ||

വ്യക്താദയോ വികുർവ്വാനാ ധാതവഃ പുരുഷേക്ഷയാ |
ലബ്ധവീരയാഃ സൃജന്ത്യണ്ഡം സംഹതാഃ പ്രകൃതേർബ്രഹ്മാത് || 17.18 ||

സപ്തൈവ ധാതവ ഇതി തത്രാർത്ഥാഃ പഞ്ച ഖാദയഃ |
ജ്ഞാനമാത്മോഭയാധാരസ്തതോ ദേഹേന്ദ്രിയാസവഃ || 17.19 ||

ഷഡിത്യത്രാപി ഭൂതാനി പഞ്ച ഷഷ്ഠഃ പരഃ പുമാൻ |
തൈർയുക്ത ആത്മസംഭൂതൈഃ സൃഷ്ട്വേദം സമപാവിശത് || 17.20 ||

ചത്വാര്യേവേതി തത്രാപി തേജ ആപോഽന്നമാത്മനഃ |
ജാതാനി തൈരിദം ജാതം ജന്മാവയവിനഃ ഖലു || 17.21 ||

സംഖ്യാനേ സപ്തദശകേ ഭൂതമാത്രേന്ദ്രിയാണി ച |
പഞ്ച പഞ്ചൈകമനസാ ആത്മാ സപ്തദശഃ സ്മൃതഃ || 17.22 ||

തദ്വത് ഷോഡശസംഖ്യാനേ ആത്മൈവ മന ഉച്യതേ |
ഭൂതേന്ദ്രിയാണി പഞ്ചൈവ മന ആത്മാ ത്രയോദശ || 17.23 ||

ഏകാദശത്വ ആത്മാസൗ മഹാഭൂതേന്ദ്രിയാണി ച |
അഷ്ടൗ പ്രകൃതയശ്ചൈവ പുരുഷശ്ച നവേത്യഥ || 17.24 ||

ഇതി നാനാപ്രസംഖ്യാനം തത്ത്വാനാമുഷിഭിഃ കൃതം |
സർവ്വം ന്യായം യുക്തിമത്ത്വാദ് വിദുഷാം കിമശോഭനം || 17.25 ||

ശ്രീഉദ്ധവ ഉവാച
പ്രകൃതിഃ പുരുഷശ്ചോഭൗ യദ്യപ്യാത്മവിലക്ഷണൗ |
അന്യോന്യാപാശ്രയാത് കൃഷ്ണ ഭൃഗുശ്ചേ ന ഭിദാ തയോഃ || 17.26 ||

പ്രകൃതൗ ലക്ഷ്യതേ ഹ്യാത്മാ പ്രകൃതിശ്ച തഥാഘ്നമനി |
ഏവം മേ പുണ്ഡരീകാക്ഷ മഹാന്തം സംശയം ഹൃദി |
ഛേദത്തുമർഹസി സർവ്വജ്ഞ വചോഭിർന്നയനൈപുണ്ണൈഃ || 17.27 ||

ത്വത്തോ ജ്ഞാനം ഹി ജീവാനാം പ്രമോഷസ്തേത്ര ശക്തിതഃ |
ത്വമേവ ഹ്യാത്മമായായാ ഗതിം വേത്ഥ ന ചാപരഃ || 17.28 ||

ശ്രീഭഗവാനുവാച
പ്രകൃതിഃ പുരുഷശ്ചേതി വികൽപഃ പുരുഷർഷഭ |
ഏഷ വൈകാരികഃ സർഗ്ഗോ ഗുണവൃതികരാത്മകഃ || 17.29 ||

മമാംഗ മായാ ഗുണമയ്യനേകധാ
വികൽപബുദ്ധീശ്ച ഗുണൈർവ്വിധത്തേ |
വൈകാരികസ്ത്രിവിധോഽധ്യാത്മമേക-
മഥാധിദൈവമധിഭൂതമന്യത് || 17.30 ||

ഭൃഗ് രൂപമാർക്കം വപുരത്ര രസ്രേ
പരസ്പരം സിദ്ധൃതി യഃ സ്വതഃ വേ |

ആത്മാ യദേഷാമപരോ യ ആദ്യഃ
 സ്വയാനുഭൂത്യാഖിലസിദ്ധസിദ്ധിഃ |
 ഏവം ത്വഗാഭി ശ്രവണാഭി ചക്ഷു-
 ര്ജിഹ്വാഭി നാസാഭി ച ചിത്തയുക്തം || 17.31 ||

യോഽസൗ ഗുണക്ഷോഭക്യതോ വികാരഃ
 പ്രധാനമൂലാന്മഹതഃ പ്രസൂതഃ |
 അഹം ത്രിവൃന്മോഹവികൽപഹേതു-
 രിവൈകാരികസ്താമസ ഐന്ദ്രിയശ്ച || 17.32 ||

ആത്മാ പരിജ്ഞാനമയോ വിവാദോ
 ഹ്യസ്തീതി നാസ്തീതി ഭിദാർത്ഥനിഷ്ഠഃ |
 വ്യർത്ഥോഽപി നൈവോപരമേത പുംസാം
 മത്തഃ പരാവൃത്തധിയാം സ്വലോകാത് || 17.33 ||

ശ്രീഉദ്ധവ ഉവാച
 ത്വത്തഃ പരാവൃത്തധിയഃ സ്വകൃതൈഃ കർമ്മഭിഃ പ്രഭോ |
 ഉച്ചാവചാൻ യഥാ ദേഹാൻ ഗൃഹ്ണന്തി വിസൃജന്തി ച || 17.34 ||

തന്മമാഖ്യാഹി ഗോവിന്ദ ദുർവ്വിഭാവ്യമനാത്മഭിഃ |
 ന ഹ്യേതത് പ്രായശോ ലോകേ വിദ്വാംസഃ സന്തി വഞ്ചിതാഃ || 17.35 ||

ശ്രീഭഗവാനുവാച
 മനഃ കർമ്മമയം നൃണാമിന്ദ്രിയൈഃ പഞ്ചഭിര്യുതം |
 ലോകാല്ലോകം പ്രയാത്യന്യ ആത്മാ തദനുവർത്തതേ || 17.36 ||

ധ്യായന്മനോഽനു വിഷയാൻ ദൃഷ്ടാൻ വാനുശ്രുതാനഥ |
 ഉദ്യത് സീദത് കർമ്മതന്ത്രം സ്മൃതിസ്തദനു ശാമ്യതി || 17.37 ||

വിഷയാഭിനിവേശേന നാത്മാനം യത് സ്മരേത് പുനഃ |
 ജ്ഞോർവ്വൈ കസ്യചിലേതോർമൃത്യുരത്യന്തവിസ്മൃതിഃ || 17.38 ||

ജന്മ ത്വാത്മതയാ പുംസഃ സർവ്വഭാവേന ഭൂരിദ |
 വിഷയസ്വീകൃതിം പ്രാഹുർയഥാ സ്വപ്നമനോരഥഃ || 17.39 ||

സ്വപ്നം മനോരഥം ചേതമം പ്രാക്തനം ന സ്മരത്യസൗ |
തത്ര പൂർവ്വമിവാത്മാനമപൂർവ്വം ചാനുപശ്യതി || 17.40 ||

ഇന്ദ്രിയായനസ്യഷ്ട്ടേദം ത്രൈവിധ്യം ഭാതി വസ്തുനി |
ബഹിരന്തർഭിദാഹേതുർജ്ജനോഽസജ്ജനക്യദ് യഥാ || 17.41 ||

നിത്യദാ ഹ്യംഗ ഭൂതാനി ഭവന്തി ന ഭവന്തി ച |
കാലേനാലക്ഷ്യവേഗേന സുക്ഷ്മത്വാത്തന്ന ഭൃശ്യതേ || 17.42 ||

യഥാർച്ചിഷാം സ്രോതസാം ച ഫലാനാം വാ വനസ്പതേഃ |
തഥൈവ സർവ്വഭൂതാനാം വയോഽവസ്ഥാദയഃ കൃതാഃ || 17.43 ||

സോഽയം ദീപോഽർച്ചിഷാം യദത് സ്രോതസാം തദിദം ജലം |
സോഽയം പുമാനിതി നൃണാം മൃഷാ ഗീർഭസീർമൃഷായുഷാം || 17.44 ||

മാ സ്വസ്യ കർമ്മബീജേന ജായതേ സോഽപ്യയം പുമാൻ |
മ്രിയതേ വാമരോ ഭ്രാന്ത്യാ യഥാഗ്നിർദ്ദാരൂസംയുതഃ || 17.45 ||

നിഷേകഗർഭജന്മാനി ബാല്യകൗമാരയൗവനം |
വയോമധ്യം ജരാ മൃത്യുരിത്യവസ്ഥാസ്തനോർന്നവ || 17.46 ||

ഏതാ മനോരഥമയീർഹ്യന്യസ്യോച്ചാവചാസ്തനൂഃ |
ഗുണസംഗാദുപാദത്തേ ക്വചിത് കശ്ചിജ്ജഹാതി ച || 17.47 ||

ആത്മനഃ പിത്യപുത്രാഭ്യോമനുമേയൗ ഭവാപ്യയൗ |
ന ഭവാപ്യയവസ്തുനാമഭിജ്ഞോ ദ്രയലക്ഷണഃ || 17.48 ||

തരോർബ്ബീജവിപാകാഭ്യോ യോ വിഭാജ്ഞന്മസംയമൗ |
തരോർവ്വിലക്ഷണോ ദ്രഷ്ടാ ഏവം ദ്രഷ്ടാ തനോഃ പൃഥക് || 17.49 ||

പ്രകൃതേരേവമാത്മാനമവിവിച്യാബുധഃ പുമാൻ |
തത്ത്വേന സ്വർഗസംമൂഢഃ സംസാരം പ്രതിപദ്യതേ || 17.50 ||

സത്ത്വസംഗാദ്യഷീന്ദേവാൻ രജസാസുരമാനുഷാൻ |
തമസാ ഭൂതതിർയക്ത്വം ഭ്രാമിതോ യാതി കർമ്മഭിഃ || 17.51 ||

നൃത്യതോ ഗായതഃ പശ്യൻ യഥൈവാനുകരോതി താൻ |
ഏവം ബുദ്ധിഗുണാൻ പശ്യന്നനീഹോഽപ്യനുകാർയതേ || 17.52 ||

യഥാഭസോ പ്രചലതാ തരവോഽപി ചലാ ഇവ |
ചക്ഷുസാ ഭ്രാമ്യമാണേന ദൃശ്യതേ ഭ്രമതീവ ഭൂഃ || 17.53 ||

യഥാ മനോരഥധിയോ വിഷയാനുഭവോ മൃഷാ |
സ്വപ്നദ്യഷ്ടാശ്ച ദാശാർഹ തഥാ സംസാര ആത്മനഃ || 17.54 ||

അർത്ഥേ ഹൃവിദ്യമാനേഽപി സംസൃതിർന്ന നിവർത്തതേ |
ധ്യായതോ വിഷയാനസ്യ സ്വപ്നേനർത്ഥാഗമോ യഥാ || 17.55 ||

തസ്മാദുദ്ധവ മാ ഭൂംക്ഷ്യ വിഷയാനസദിന്ദ്രിയൈഃ |
ആത്മാഗ്രഹണനിർഭാതം പശ്യ വൈകൽപികം ഭ്രമം || 17.56 ||

ക്ഷിപ്തോഽവമാനീതോഽസദ്ഭിഃ പ്രലബ്ധോഽസൂയിതോഽഥവാ |
താഡിതഃ സന്നിബദ്ധോ വാ വൃത്തയാ വാ പരിഹാപിതഃ || 17.57 ||

നിഷ്ഠിതോ മുത്രിതോ വാജൈതർബ്ബഹുധൈവം പ്രകമ്പിതഃ |
ശ്രേയസ്കാമഃ കൃച്ഛ്രഗത ആത്മനാഽഽത്മാനമുദ്ധരേത് || 17.58 ||

ശ്രീഉദ്ധവ ഉവാച
യഥൈവമനുബുധ്യേയം വദ നോ വദതാം വര |
സുദുഃസഹമിമം മന്യ ആത്മന്യസദതിക്രമം || 17.59 ||

വിദുഷാമപി വിശ്വാത്മൻ പ്രകൃതിർഹി ബലീയസീ |
ഋതേ ത്വദ്ധർമ്മനിരതാൻ ശാന്താംസ്തേ ചരണാലയാൻ || 17.60 ||

|| ഇതി സപ്തദശോദ്യായഃ ||